

**ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. О. ОЛЬЖИЧА**

**КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат
Житомирщини
на 2017 рік**

Житомир

2016

Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік, підготовлений обласною універсальною науковою бібліотекою ім. О. Ольжича, надає відомості про визначні події історичного, культурного та громадського життя нашої області, ювілеї видатних діячів науки, культури, історії, які народилися, проживали і працювали на Житомирщині.

Календар відкривається переліком основних знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік у хронологічній послідовності. Ряд ювілейних дат доповнено письмовими довідками і списками літератури.

В тих випадках, коли до рекомендаційних списків літератури включено календарі знаменних і пам'ятних дат Житомирщини за минулі роки і персональні списки літератури, літературу за цей період слід дивитися у цих матеріалах.

Календар адресований бібліотекарям, культурно-освітнім працівникам, викладачам, педагогам, учням шкіл, гімназій, ліцеїв, студентам вищих навчальних закладів та всім, хто цікавиться історією краю.

Укладач:

С. Б. Верховська, головний
бібліотекар відділу краєзнавства

Бібліографічна редакція:

В. Н. Козлова, завідувачка відділу
краєзнавства

Літературна та текстова редакція:

Г. Й. Врублевська, головний
бібліотекар відділу нових
бібліотечних технологій

Відповідальний за випуск:

В. М. Врублевський, директор
ЖОУНБ ім. О. Ольжича

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЖИТОМИРЩИНИ НА 2017 РІК

60 років тому видано літературний альманах творів житомирських авторів
«Перший сніп»

1957 р.

50 років тому було засновано обласну літературну премію ім. М. Шпака

1967 р.

СІЧЕНЬ

1 – 175 років від дня народження Косача Петра Антоновича, українського юриста, освітянина, громадського діяча, батька Лесі Українки

1.01.1842 – 15.04.1909

2 - 60 років від дня народження Рихлюка Олександра Анатолійовича, поета. Уродженець с. Волосів Андрушівського району

2.01.1957 - 20.09.1992 рр.

12 – 110 років від дня народження Корольова Сергія Павловича, академіка, конструктора космічних кораблів. Народився у Житомирі

12.01.1907 – 14.01.1966 рр.

14 – 135 років від дня народження і 45 років пам'яті Івана Івановича Огієнка, українського прогресивного діяча, професора, історика, книговидавця. Народився в смт Брусилів

14.01.1882 - 29.03.1972 рр.

18 – 60 років від дня смерті Щербаківського Вадима Михайловича, археолога-етнографа, історика, мистецтвознавця. Уродженець с. Шпичинці Ружинського району

17.03.1876 - 18.01.1957 рр.

19 – 105 років від дня народження Левчука Тимофія Васильовича, українського кінорежисера, педагога, публіциста, народного артиста СРСР. Уродженець с. Бистріївка Ружинського району

19.01.1912 - 14.12.1998 рр.

22 – 135 років тому в Житомирі вийшов перший номер журналу «Волинь»

1882 р.

23 – 65 років від дня народження Мокрицького Георгія Павловича, заслу-

женого журналіста України, краєзнавця, автора і видавця численних книг про Житомир і видатних людей краю. Уродженець м. Житомира

28.01.1952 р.

ЛЮТИЙ

6 – 80 років від дня народження Шевчука Анатолія Олександровича, письменника-шістдесятника, новеліста, майстра психологічної прози. Уродженець м. Житомира

06.02.1937 – 12.08.2015 рр.

20 – 15 років від дня смерті Юрка Гудзя, поета, прозаїка, есеїста. Уродженець с. Миколаївка Ємільчинського району. Дитячі та юнацькі роки пройшли в с. Немильня Новоград-Волинського району

01.07.1956 - 20.02.2002 рр.

21 – 110 років Бердичівському рафінадному заводу

21.02.1907р.

24 – 80 років від дня смерті Липського Володимира Іполітовича, відомого ботаніка, члена-кореспондента АН СРСР, академіка АН УРСР. Юнацькі роки провів у Житомирі

11.03.1863 - 24.02.1937 рр.

26 – 110 років тому засновано товариство «Просвіта» в Житомирі

26.02.1907 р.

БЕРЕЗЕНЬ

4 – 110 років від дня народження Векслера Володимира Йосиповича, видатного фізика-експериментатора. Уродженець м. Житомира

04.03.1907 - 22.09.1966 рр.

13 – 90 років від дня смерті Дніпрової Чайки (Василевської-Березиної Людмили Олексіївни), української письменниці, поетеси з 1887 по 1897 р. мешкала в с. Королівка Попільнянського району

1.11.1891 - 13.03.1927 рр.

17 – 40 років від дня смерті Василя Земляка (Вацека Василя Сидоровича), українського письменника, кіносценариста, лауреата Шевченківської премії. Жив і працював у Житомирі

23.04.1923 - 17.03.1977 рр.

24 – 90 років від дня народження Литвинець Єнгеліси Микитівни, украї-

нського майстра народної творчості, мистецтвознавця. Уродженка м. Бердичева
24.03.1927 – 15.12.2003 рр.

28 – 120 років від дня народження Миколи Сціборського, діяча ОУН, теоретика українського націоналізму, публіциста. Народився, загинув і похований у Житомирі

28.03.1898 - 30.08.1941 рр.

<http://reporter.zt.ua/news/20023-to-u-yakomu-zh-rotsi-narodyvsia-mykola-stsiborskyi>

КВІТЕНЬ

4 – 65 років від дня народження Журавського Анатолія Федоровича, українського прозаїка і поета, літературознавця. Уродженець с. Барашівка Житомирського району

04.04.1952 - 09.05.2001 рр.

5 – 85 років від дня народження Підгорного Анатолія Миколайовича, вченого в галузі механіки та машинобудування, академік НАН України. Уродженець смт Андрушівка

05.04.1932 – 24.01.1996 рр.

13 – 145 років від дня народження Йотейка Тадеуша, польського композитора, диригента, віолончеліста, педагога. Уродженець с. Почуйки Попільнянського району

13.04.1872 - 20.08.1932 рр.

17 – 50 років від дня смерті Кучера Василя Степановича, українського письменника, уродженця с. Любимівка Андрушівського району

20.07.1911 - 17.04.1967 рр.

18 – 135 років від дня народження Липинського В'ячеслава (Вацлава) Казимировича, видатного українського історика, політолога, публіциста. Навчався у Житомирській чоловічій гімназії

18.04.1882 - 14.06.1931 рр.

30 – 85 років від дня народження Шевчука Василя Андрійовича, українського письменника. Уродженець с. Бараші Ємільчинського району

30.04.1932 - 13.05.1999 рр.

ТРАВЕНЬ

1 – 55 років тому пущено першу чергу тролейбусів в м. Житомирі по маршруту «Центр-вокзал».

01.05.1962 р.

- 85 років від дня народження Ярмолюка Миколи Яковича, українського письменника, журналіста, уродженця с. Пустоха Ружинського району
01.05.1932 р.

2 – 80 років від дня народження Стеклова Василя Купріяновича, відомого вченого, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Уродженець с. Пилипівка Чуднівського району
02.05.1937 – 23.05.2005 рр.

6 – 145 років від дня народження Коробки Миколи Івановича – один із засновників «Товариства Дослідників Волині», етнограф, фольклорист, літературознавець
06.05.1872 – літо 1921 рр.

7 – 155 років від дня народження Кравченка Василя Григоровича, видатного етнографа, вченого-народознавця. Жив і працював у Житомирі
07.05.1862 - 20.03 1945 рр.

25 – 80 років з дня смерті Канцєрова Олександра Григоровича – українського художника-пейзажиста. З 1877 по 1937 роки жив і працював у Житомирі
17.08.1872 - 25.05.1937 рр.

ЧЕРВЕНЬ

1 – 115 років від дня народження Зої Гайдай, видатної української співачки, народної артистки УРСР. Дитячі і юнацькі роки провела у Житомирі
01.06.1902 - 21.04.1965 рр.

2 – 110 років від дня народження Дашкевича Всеволода Яковича, українського етнографа і фольклориста, журналіста. Уродженець м. Овруча
02.06.1907 - 06.01.1988 рр.

5 – 80 років від дня народження Никончука Миколи Васильовича, відомого українського мовознавця-діалектолога, доктора філологічних наук, професора Житомирського державного університету ім. І. Франка (з 1973 по 2001 рр.), автора поетичних книг,
05.06.1937 - 03.04.2001 рр.

19 – 75 років від дня загибелі Миколи Іполітовича Шпака, українського поета, уродженця с. Липки Попільнянського району
23.02.1909 - 19.06.1942 рр.

30 – 210 років від дня народження Грози Олександра Кароля, поета і драматурга, представника української школи в польській літературі. Помер в с. Городківка Андрушівського району

30.06.1807 - 03.11.1875 рр.

ЛИПЕНЬ

1 – 100 років від дня народження Олега Штуля (Штуль-Ждановича), українського політичного і громадського діяча, літературознавця, борця за незалежність України. Уродженець с. Лопатичі Овруцького повіту

01.07.1917 - 04.11.1977 рр.

- 20 років від дня смерті Живагіна Ігоря Федоровича, поета. Жив і працював у Житомирі

24.06.1950 - 01.07.1997 рр.

7 – 85 років від дня народження Левицького Івана Юрійовича, українського вченого-картографа, доктора географічних наук, професора, зав. кафедри фізичної географії та картографії Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Уродженець с. Селець Народицького району

07.07.1932 р.

10 – 80 років від дня народження Грабовського Валентина Болеславовича, українського поета, літератора, мистецтвознавця, журналіста. Жив, працював і помер в м. Житомирі

10.07.1937 - 24.12.2004 рр.

14 – 60 років від дня народження Морговського Антона Феліксовича, українського прозаїка, перекладача. Уродженець смт Першотравенськ Баранівського району

14.07.1957 - 29.12.2001 рр.

20 – 15 років від дня смерті Юхимовича Василя Лукича, українського поета, журналіста. Уродженець с. Сингаї Коростенського району

12.07.1924 - 20.07.2002 рр.

21 – 110 років від дня народження Олега Ольжича (О. О. Кандиби), археолога, українського поета і політичного діяча, провідника ОУН. Народився в м. Житомирі

21.07.1907 - 10.06.1944 рр.

28 – 100 років від дня смерті Амалицького Володимира Прохоровича, вітчизняного геолога і палеонтолога. Уродженець с. Старики Коростенського району

13.07.1860 - 28.12.1917 рр.

- 205 років від дня народження Юзефа Ігнація Крашевського, видатного польського письменника, публіциста, філософа. З 1853 по 1860 рр. працював у Житомирі

28.07.1812 - 19.03.1887 рр.

СЕРПЕНЬ

1 - 20 років від дня смерті Ріхтера Святослава Теофіловича, видатного світового піаніста. Народився в м. Житомирі

20.03.1915 - 01.08.1997 рр.

5 - 85 років від дня смерті Саші Чорного, російського поета-сатирика (спр. Олександр Михайлович Глікберг). Навчався у другій Житомирській гімназії

01.10.1880 - 05.08.1932 рр.

6 - 75 років від дня народження Федотюка Петра Кузьмича, поета, прозаїка. Народився в с. Литки Лугинського району

06.08.1942 – 7.08.2008 рр.

12 - 65 років від дня смерті Гофштейна Давида Наумовича, класика єврейської поезії. Народився в Коростишеві

6.08.1889 - 12.08.1952 рр.

14 - 90 років від дня смерті Штернберга Льва Яковича, видатного вченого-етнографа, уродженця м. Житомира

03.05.1861 - 14.08.1927 рр.

16 - 165 років від дня народження Дашкевича Миколи Павловича, відомого літературознавця, фольклориста, історика, громадського і культурного діяча. Уродженець с. Бежів Черняхівського району

16.08.1852 - 2.02.1908 рр.

31 - 185 років від дня народження Гончаренка Агапія (Гумницького Андрія Онупрійовича), українського православного священика-просвітителя, правозахисника, одного із перших українських політичних емігрантів, громадського діяча США, друкаря, першого перекладача творів Т. Г. Шевченка англійською мовою. Уродженець с. Криве Попільнянського району

31.08.1832 - 05.05.1916 рр.

ВЕРЕСЕНЬ

80 років від дня створення Житомирського обласного радіо.

Вересень 1937 р.

1 - 95 років від дня заснування Житомирського сільськогосподарського інституту (нині Житомирський національний агроекологічний університет України)

01.09.1922 р.

- 150 років тому почав виходити журнал «Волинские епархиальные ведомости»

1867 р.

6 - 130 років від дня народження Скорульського Михайла Адамовича, українського композитора. Викладав в музичних закладах Житомира

06.09.1887 - 21.02.1950 рр.

8 - 40 років від дня смерті Граната Касяна Харитоновича, письменника. Народився і жив у Житомирі

13.03.1888 - 08.09.1977 рр.

20 - 135 років від дня народження Бернштейна Йосипа Самійловича, міжнародного гросмейстера та арбітра, фінансиста, доктора права. Уродженець м. Житомира

20.09.1882 - 30.11.1962 рр.

- 75 років від дня народження Костриці Миколи Юхимовича, відомого вченого-географа, краєзнавця, заслуженого освітянина України. Уродженець м. Житомира

20.09.1942 - 23.04. 2014 рр.

22 - 80 років тому створено Житомирську область

22.09.1937 р.

27 - 145 років від дня народження Сулержицького Леопольда Антоновича, російського режисера, театрального діяча, художника, літератора. Уродженець м. Житомира

27.09.1872 - 31.12.1916 рр.

28 - 110 років від дня народження Волиняка (Чечета) Петра Кузьмича, публіциста-письменника, громадського діяча. Уродженець с. Гульськ Новоград-Волинського району

28.09.1907 - 29.12.1969 рр.

ЖОВТЕНЬ

6 - 110 років від дня народження Вишневського Івана Прокоповича, україн-

нського літературознавця, доктора філологічних наук, професора, критика.
Уродженець с. Табори Баранівського району

06.10.1907 – 29.08.1994 рр.

- 95 років від дня народження Колесника (Колесникова) Миколи Петровича, прозаїка. З 1966 по 1999 роки жив і працював в Житомирі

06.10.1922 р. – 6.02.1999 рр.

7 - 115 років від дня смерті Рильського Тадея Розеславовича, українського громадського і культурного діяча, етнографа, батька поета Максима Рильського

02.01.1841 - 07.10.1902 рр.

10 - 70 років від дня народження Матвієнко Ніни Митрофанівни, відомої співачки, народної артистки України. Уродженка с. Неділище Ємільчинського району

10.10.1947 р.

12 - 185 років від дня народження та 120 років від дня смерті Стебницького Ієроніма Івановича, географа-топографа, видатного геодезиста, математика, астронома. Уродженець с. Волянщина Володарсько-Волинського району

20.10.1832 – 10.02.1897 рр.

13 - 60 років від дня смерті Фінна Володимира Васильовича (Вільгельмовича), видатного ботаніка, ембріолога, педагога і громадського діяча. З 1944 по 1957 роки жив і працював у Житомирі

01.05.1878 - 13.10.1957 рр.

19 - 65 років від дня смерті Волошки Людмили Януарівни (Морозової-Курек), української поетеси. Народилася в с. Веприн (нині Радомишльського району). Похована в Андрушівці Житомирської області

19.10.1952 рр.

29 - 115 років від дня народження Підгорного Ноя Мойсейовича, українського архітектора. Уродженець м. Житомира

29.10.1897 - 25.12.1988 рр.

30 - 105 років від дня народження Рубашова Михайла Борисовича, українського письменника. Уродженець с. Старий Чуднів (нині смт Чуднів)

30.10.1912 - 05.01.1974 рр.

ЛИСТОПАД

5 - 90 років від дня народження Лук'яненка Олександра Петровича, українського письменника, журналіста. Уродженець м. Житомира

05.11.1927 – 28.07.2007 рр.

8 - 100 років від дня народження Левицького Леоніда Миколайовича, українського поета. Уродженець с. Миньківці Андрушівського району

08.11.1917 - 25.12.1943 рр.

10 - 110 років від дня народження Гельмонда Самуїла (спр. Шмуель) Ізраїльовича, поета, уродженця містечка Горошки (тепер смт Хорошів)

10.11.1907 - серпень 1941 рр.

12 - 95 років від дня народження Тадеуша Боровського, польського письменника, критика, публіциста. Уродженець м. Житомира

12.11.1922 - 03.07.1951 рр.

14 - 80 років від дня народження Паламарчук Антоніни Феофанівни, народної артистки України. Уродженка смт Черняхів. Протягом 25 років (1963 – 1988) працювала в Житомирському обласному музично-драматичному театрі ім. І. Кочерги

14.11.1937 – травень 2011 рр.

19 - 55 років від дня народження Пашковського Євгена Володимировича, письменника, лауреата Шевченківської премії 2001 року. Уродженець смт Разіне Романівського району

19.11.1962 р.

20 - 90 років від дня смерті Штернберга Абрама Яковича, видатного фтизіатра. Уродженець м. Житомира

18.01.1873 – 20.11.1927 рр.

21 - 90 років від дня народження Андрійчука Михайла Омеляновича, українського графіка, заслуженого художника України. Уродженець с. Нехворощ Андрушівського району

21.11.1927 р.

23 - 60 років від дня народження Цимбалюка Григорія Миколайовича, письменника. Уродженець с. Вірля Баранівського району

23.11.1957 р.

25 - 80 років від дня смерті Кліма Поліщука, українського письменника, публіциста. Уродженець с. Краснопіль Чуднівського району. Загинув в 1937 р. на Соловках

25.11.1891 – 3.11.1937 рр.

ГРУДЕНЬ

3 - 160 років від дня народження Джозефа Конрада (Теодора Йозефа Конрада Коженювського), англійського письменника-романіста, уродженця с. Терехове Бердичівського району

03.12.1857 - 03.08.1924 рр.

3 - 80 років від дня народження Сльоти Івана Михайловича, композитора, поета, керівника Поліського ансамблю «Льонок»

03.12.1937 – 28.07.2014 рр.

4 - 25 років Житомирському обласному телебаченню

4.12.1992 р.

7 - 150 років від дня смерті Граффа Віктора Єгоровича, вченого-лісовода, викладача лісництва в Петровській академії землеробства і лісу. Народився в м. Овручі

25.11.1819 - 07.12.1867 рр.

9 - 120 років від дня народження Бориса Тена (Хомичевського Миколи Васильовича), українського письменника, поета-перекладача, мистецтвознавця. Жив, працював і помер в Житомирі

09.12.1897 - 12.03.1983 рр.

9 - 60 років від дня створення Житомирської обласної журналістської організації

9.12.1957 р.

9 - 95 років від дня народження Стецюка Якова Несторовича, українського письменника. Уродженець с. Мокре Баранівського району

09.12.1922 - 16.10.1980 рр.

17 - 140 років від дня народження Щербаківського Данила Михайловича, українського мистецтвознавця. Уродженець с. Шпичинці Ружинського району

17.12.1877 - 06.06.1927 рр.

23 - 130 років від дня смерті Леонарда Совінського, польського письменника, друга Т. Шевченка і перекладача його творів. Навчався в Житомирській гімназії. Помер в с. Стетківці Чуднівського району

07.11.1831 - 23.12.1887 рр.

29 - 135 років від дня народження Ненадкевича Євгена Олександровича, відомого українського науковця і педагога, одного із засновників Волинського інституту народної освіти (нині Житомирський державний університет ім. І.

Франка)

29.12.1882 - 30.09.1966 рр.

29 - 65 років від дня смерті Кочерги Івана Антоновича, видатного українського драматурга. Протягом 20-ти років (1914-1934) жив і творив у Житомирі

06.10.1881 - 29.12.1952 рр.

14 січня

135 років від дня народження і 45 років пам'яті

Огієнка Івана Івановича

(митрополита Іларіона),

українського політичного, громадського і релігійного діяча,

мовознавця, історика

14.01.1882 – 29.03.1972

Сучасники називали його людиною енциклопедичних знань, праці і обов'язку, адже природжений хист ученого, педагога, державного, громадського, церковного та культурного діяча однаково успішно проявлявся у його діяльності і як мовознавця та літературознавця, і як перекладача та поета, і як редактора та видавця, і як ректора та міністра, і як православного митрополита та історика української церкви.

Великий син українського народу Іван Іванович Огієнко народився 14 січня 1882 року в містечку Брусиліві у простій родині і виховувався напівсиротою. Однак власним прикладом довів, що людина виключно працелюбністю здатна здолати найскладніші перешкоди в досягненні мети. Здобувши початкову освіту, майбутній вчений крок за кроком пройшов шлях від Київської військово-фельдшерської школи до випускника Київського університету Св. Володимира.

Плідною виявилась педагогічна діяльність І. Огієнка. Він працював вчителем Київської комерційної школи, доцентом і професором Київського університету. Перший серед викладачів почав у 1917 році читати лекції українською мовою. Протягом 1917-1918 років він пише і видає посібники та підручники для самоосвіти з української мови. Вже як міністр освіти Української Народної Республіки очолив комісію, яка розробила основні правила українського правопису. 1919 року вийшла одна з найвідоміших праць вченого „Українська культура”.

Не забував І. Огієнко про свою малу Батьківщину. В рідному містечку молодий вчений засновує „Ссудо-сберегательное общество”, організовує будівництво бетонних колодязів для селян, сприяє відкриттю у Брусиліві Вищого початкового училища.

Насиченим і плідним був кам'янець-подільський період у житті та діяльності І. Огієнка, куди він приїхав за ухвалою Ради Міністрів УНР (серпень 1918 р.) засновувати Кам'янець-Подільський державний університет і став його першим ректором. 26 грудня 1918 року І. Огієнка призначають на посаду Міністра освіти. У січні 1919 року уряд доручив йому скласти програму свята Соборності України. Він визначив дату свята – 22 січня, яку ми і сьогодні відзначаємо в державі. В цей час він бере активну участь в розробці й проведенні шкільної реформи в Україні.

Влітку 1919 року І. Огієнка призначають міністром віросповідань, але

зайнятися виключно проблемами церкви в Україні йому не вдалося. У вересні 1919 року уряд УНР покидає Кам'янець-Подільський, а І. Огієнко залишається Головноуповноваженим УНР на всій вільній Україні. Знаходячись на цій посаді, він організував українське військо, шкільництво, пресу, церкву та ін. Багато разів Головноуповноваженому за його самовіддану працю загрозували смертю поляки, більшовики.

Поразка Національно-визвольних змагань українського народу в 1920 році призвела до еміграції Огієнка. Він живе в Польщі, де з'являються його фундаментальні наукові праці „Український правописний словник”, „Історичний словник української мови”, „Словник місцевих слів” та ін.

У польському місті Тарнові, де зупинився уряд УНР, І. Огієнко бере участь у заснуванні ряду українських установ: УАЦ (Українська Автокефальна церква), Українського народного університету, Української гімназії, бюро біженців і відділення Українського Червоного Хреста. У 1926 році він переїздить до Варшави. У Варшаві протягом багатьох років видає науково-популярні українознавчі щомісячні часописи „Рідна мова” і „Наша культура”, викладає у місцевому університеті.

Паралельно з викладацькою і видавничою діяльністю І. Огієнко продовжує займатися науковою, зокрема перекладацькою роботою. У 1937 році у Львові виходить „Новий завіт” – частина його праці над українським перекладом Біблії з оригінальних давньоєврейських та грецьких текстів. Переклад усієї Біблії професор закінчив 11 липня 1940 р.

В кінці 30-х років І. Огієнко все більше уваги приділяє церковним питанням: 9 жовтня 1940 року він прийняв чернечий постриг, отримавши ім'я Іларіон. Згодом І. Огієнко був рукоположений в сан архієпископа і митрополита Холмщини і Підляшшя.

Зміна політичної ситуації в Європі після закінчення Другої світової війни змусила митрополита Іларіона переїхати до Канади. Крім організаційної роботи, владика активно займається науковою діяльністю. За канадський період життя він видав близько 50 праць. У 1962 році побачив світ повний переклад Біблії українською мовою, який зробив митрополит Іларіон.

Помер Іван Іванович Огієнко у Вінніпезі 29 березня 1972 року у 90-річному віці, віддавши все своє життя українській культурі і духовності. Він автор багатьох наукових і публіцистичних праць, художніх творів, багато з яких, на жаль, і сьогодні не доступні українському читачеві.

В останні роки ім'я Івана Огієнка, його багата наукова спадщина все активніше повертається в Україну. У Києві і Львові значними накладками перевидані фундаментальні праці вченого – „Українська культура”, „Історія українського друкарства”, „Історія української літературної мови”, „Дохристиянські вірування українського народу”, „Життєписи великих українців”, „Наука про рідномовні обов'язки” та інші.

У 2003 році у Києві було створено фундацію імені митрополита Іларіона (голова М. С. Тимошик), активно діє Всеукраїнське товариство Івана Огієнка

(голова С. Болтівець). На картах міст Житомира, Львова, Каменець-Подільського, Брусилова з'явилися названі іменем вченого вулиці. У 2000 році ім'я І. Огієнка присвоєно Житомирському училищу культури і мистецтв. У 1998 році встановлено меморіальну дошку на приміщенні гуманітарного корпусу Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, де навчався і працював І. Огієнка. У Кам'янець-Подільському національному університеті, що носить його ім'я, відкрито музей-кімнату вченого. У Брусилівському історичному музеї імені І. Огієнка в 2014 році відкрито нову експозицію, присвячену життю і діяльності видатного земляка. У 2010 році біля будівлі музею був відкритий перший в Україні пам'ятник І. Огієнку роботи скульптора А. Бурдейного. На місці, де знаходилась хата І. Огієнка, встановили меморіальну дошку, освятили криницю І. Огієнка, яку нещодавно реставрували, заклали яблуневий сад. Поруч відроджується храм І. Огієнка, у якому його хрестили і де він брав шлюб.

З 1995 року функціонує комітет з присудження премії ім. І. Огієнка за видатні заслуги в галузі літератури, науки, освіти, мистецтва та громадської, політичної і духовної діяльності. Співзасновником премії є товариство Івана Огієнка. Вручення премій щорічно відбувається в Брусиліві 23 березня в день пам'яті І. Огієнка. Серед лауреатів багато наших земляків.

Література:

Огієнка І. (митрополит Іларіон). Служити народові – то служити Богові / І. Огієнка (митрополит Іларіон). – К.: Наша культура і наука, 2013. – 447 с.: іл. – (Бібліотечна серія Фондації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) „Запізніле вороття”. Серія 2. Зарубіжні першодруки; т.10).

Огієнка І. (митрополит Іларіон). Ідеологія Української церкви / І. Огієнка (митрополит Іларіон). – К.: Наша культура і наука, 2013. – 454 с. – (Бібліотечна серія Фондації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) „Запізніле вороття”. Серія 2. Зарубіжні першодруки; т.11).

Огієнка І. (митрополит Іларіон). Наша літературна мова / І. Огієнка (митрополит Іларіон). – К.: Наша культура і наука, 2011. – 355 с. – (Видавничий проект Фондації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) „Запізніле вороття”. Серія 2. Зарубіжні першодруки; т.9).

Огієнка І. Трьохсотліття Переяславської Ради / І. Огієнка // День. – 2012. – № 88/89 (25–26 трав.). – С.11. – (Історія та „Я”).

Лецькін М. О. Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка (митрополита Іларіона): [монографія] / М. О. Лецькін. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – Ч. 2. – 307 с.

Костриця М. Ю. Краєзнавча діяльність І. І. Огієнка / М. Ю. Костриця // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції „Культурний простір Житомирщини-Волині 19-20 століття”, 24 квітня 2012 року: в 2 т. – Житомир, 2012. – Т. 1. – С. 4-8.

„Служити народу – то служити Богові!” – життєвий шлях і архипастирське служіння митрополита Іларіона (проф. Івана Огієнка): Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 130-річчю з дня народження та 40-річчю упокоєння в Бозі митрополита Іларіона (Івана Огієнка). – Рівне: Рівненська Духовна семінарія, 2012. – 239 с.

Лецькін М. О. „Наш державний здвиг... свого часу таки принесе відповідний плід” (переклад Святого Письма: Іван Огієнка та Іван і Юрій Липи) / М. О. Лецькін // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2011. – № 56. – С. 106-112.

Огієнко В. В. Наш родич Іван Огієнко / Віра Огієнко. – Л.: Кобзар, 2011. – 95 с.

Опанасюк О. Іван Огієнко та літописний Воздвижень з його окресами: у спогадах, документах, оповіданнях, версіях / О. Опанасюк. – Житомир: Пасічник М. П., 2011. – 224 с.

Лецькін М. О. „Він був головним зв'язковим між Галичиною та Україною”: (І. Огієнко та М. Грушевський: письменницько-літературний аспект) / О. М. Лецькін // Краще: історико-культурологічний альманах Житомирщини. – Житомир, 2010. – Вип. 2. – С. 32-40. – (Із досліджень науковців).

Іван Огієнко у діалозі культур і духовності у Чудодієвому: Зб. наук праць. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 318 с.

Тимошик М. С. Житомирський край у долі та творчості Івана Огієнка / М. С. Тимошик // Іван Огієнко у діалозі культур і духовності. Огієнківські читання у Чудодієвому: Зб. наук. праць. – Житомир, 2010. – С. 173-195.

Костриця М. М. З думкою про незалежну Україну / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця // Житомирщина туристична: краєзнавчі нариси. – Житомир, 2009. – С. 122-127.

Лецькін М. Іван Огієнко і письменники землі Житомирської / М. Лецькін // На берегах вічності (Літературно-мистецькі розвідки). – Житомир, 2008. – С. 100-114.

Махінчук М. Брусилівський прорив Івана Огієнка: на малій батьківщині батька української духовності відкрито музей / М. Махінчук // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 164 (9 верес). – С. 10: фото. – (Особистості).

Тимошик М. Постане з руїн Огієнкова церква: у містечку Брусиліві на Житомирщині відбулося урочисте посвячення наріжного каменю на місці зруйнованого храму, в якому хрестився і вінчався видатний українець / М. Тимошик // День – 2014. – № 152 (19 серп.). – С. 2: фото.

Сохацька Є. Іван Огієнко в обороні рідного слова: за матеріалами „Віри і культури”, 1953-1957 / Є. Сохацька // Дивослово. – 2013. – № 10. – С. 35-42. – (Мовознавство).

Кушнір Л. „Ім'я Огієнка раніше навіть вимовляти було небезпечно”: з нагоди 130-річчя відомого мовознавця й митрополита на його батьківщині – в містечку Брусилів – відкриють музей / Л. Кушнір // Україна молода. – 2012. – № 6 (13-14 січ.). – С. 18.

Сохацька Є. Заповіді митрополита Іларіона написані для нас: до 130-річчя від дня народження Івана Огієнка / Є. Сохацька // День. – 2012. – № 11 (11 січ.). – С. 6.

Пасічник М. Сто лауреатів або Перший крок до створення Бібліотеки лауреатів Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка / М. Пасічник // Житичі і світ: Літературно-мистецький альманах. – Житомир, 2012. – XII, грудень. – С. 24-25.

Цимбалюк М. Святий вогонь його душі / М. Цимбалюк // Слово просвіти. – 2012. – № 4 (26 січ. – 1 лют.). – С. 4.

Костюкевич В. „Появи Івана Огієнка вимагала доба”: у Житомирському державному університеті імені Івана Франка пройшли огієнківські читання / В. Костюкевич // День. – 2010. – 20 квіт. – С. 5.

Мовчан П. Брусилів буде духовною Меккою / П. Мовчан // Слово просвіти. – 2016. – № 20 (20 трав.). – С. 7.

Соболь В. Цьогорічні лауреати Огієнківської премії / В. Соболь // Житомирщина. – 2015. – № 37 (10 квіт.). – С. 6.

Конашевич О. У Житомирі вручили Огієнківську премію за 2014 рік / О. Конашевич // Меркурій. – 2014. – № 17 (955). – 30 квіт. – С. 3.

Джулай Д. У Житомирі нагородили лауреатів Огієнківської премії // Літературна Україна. – 2013. – № 17 (25 квітня). – С. 14: фото.

Лауреати Всеукраїнської премії імені І. Огієнка // Житичі і світ: літературно-мисте-

цький альманах. – Житомир, 2012. – № 11, С. 4-5.

Нові лауреати премії Івана Огієнка // Слово просвіти. – 2011. – № 16 (21-27 квіт.). – С. 11. (Пам'ять).

Огієнко І. І. (митрополит Іларіон) // Енциклопедія історії України. – К., 2010.– т. 7. – С. 520-521.

Огієнко І. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2007 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2006. – С. 40-55.

26 лютого

110 років Житомирському обласному об'єднанню Всеукраїнського товариства „Просвіта” 26.02.1907

Всеукраїнське товариство „Просвіта” імені Тараса Шевченка посідає помітне місце у справі утвердження в світі самобутніх культури і мови українського народу. Свій гідний внесок в цю благородну справу вносить житомирське обласне об'єднання „Просвіта”. Витоки житомирської „Просвіти” беруть початок 26 лютого 1907 року. Саме цього дня було офіційно зареєстровано житомирську організацію губернською владою. Навколо „Просвіти” об'єдналися всі національно свідомі сили Волині, що ставили за мету дбати про духовне відродження українців. До складу товариства входили представники української інтелігенції, діячі науки і культури, видатні представники українського письменства. Серед них були: подружжя Василь та Олімпіада Кравченки, сестри-поетеси Вероніка Морозівна та Людмила Курек-Волошка, поет Яків Савченко, письменник Клим Поліщук, Іван Кочерга, літературознавець Микола Гладкий, голова земської управи Іван Любинецький та багато інших.

Просвітяни влаштовували літературно-мистецькі вечори, драматичні вистави, щороку відзначали пам'ятні шевченківські дати. Одним із напрямів діяльності „Просвіти” було поширення серед народу українських книжок, організація колективної передплати українських часописів. Для цього товариство мало власну бібліотеку і книгарню. Член товариства літературознавець Микола Гладкий працював над створенням підручників з української мови. Товариство підтримувало тісні зв'язки з просвітянами інших губернських міст України, відгукувалось на політичні, громадські події в країні.

Діяльність „Просвіти” викликала занепокоєння у місцевої влади, в тому числі активно цікавилася товариством Волинське губернське жандармське управління. Жандармерія не могла допустити поширення української національної культури. Все, що не мало проросійського змісту, одразу викликало особливу увагу і відповідні дії з боку жандармських органів. Жандарми таємно стежили за окремими активними діячами, вишукуючи політично неблагонадійних осіб. 28 квітня 1912 року за розпорядженням Київського генерал-губернатора житомирську „Просвіту” було заборонено, а 11 найактивніших членів покарано. Волинського губернатора Т. Кутайсова було звільнено з посади.

Друге народження „Просвіти” відбулося у ході української національно-визвольної революції 1917 року. 7 березня пройшло її перше організаційне засідання, на якому було обрано раду товариства. Відновлене товариство з новими силами розгорнуло свою діяльність з пропаганди української культури та національної свідомості серед народу. Житомирська „Просвіта” вітала Українську Центральну Раду і висловила підтримку I Універсалу Центральної Ради.

Влітку 1917 року житомирська „Просвіта” налічувала 450 членів, мала

шість філій на території області, бібліотеку. Активними членами товариства цього періоду були Микола Хомичевський, родина відомих житомирських культурних діячів Гайдаїв, Євген Ненадкевич та інші.

За прикладом Житомира у 1917 – 1920 роках „Просвіти” були засновані в багатьох населених пунктах губернії.

Проте, на початку 20-х років процес національного відродження був зупинений. Радянська влада вбачала негативні явища для формування світогляду громадян СРСР у діяльності громадсько-просвітницьких організацій, у т.ч. „Просвіти”, яка припинила своє існування. Частина активних учасників Житомирського товариства „Просвіти в 30-ті роки була репресована.

Відродження „Просвіти” розпочалося на початку 90-х років. Йому передувало створення Житомирського міського товариства української мови „Животоки”, яке очолив журналіст Святослав Васильчук. У 1990 році за ініціативою вчительки Л. Ярмолюк та доцента педагогічного інституту В. Чайковської утворилось обласне товариство української мови, якому було повернуто назву „Просвіта”. Воно розширило сферу своєї діяльності і від пропаганди української мови перейшло до пропаганди української національної культурної спадщини. 30 листопада відбулася друга звітно-виборча конференція, на якій головою „Просвіти” було обрано письменника А. Журавського. Після його передчасної смерті в 2001 році її очолює Святослав Васильчук.

Житомирська „Просвіта” – постійний учасник заходів області, присвячених державним святкам і пам’ятним датам у житті нашого народу, як от: День Незалежності України, День Соборності України, вшанування пам’яті Героїв Крут, Базару, жертв Голодомору, Шевченківських березневих і травневих заходах, День української мови і писемності 9 листопада, „Романівська весна” у травні та інші. Житомирські просвітяни активно займаються видавничою діяльністю, досліджуючи та видаючи книги краєзнавчого та художнього змісту. Особливо активно тут працює краєзнавець Г. Махорін, який впродовж останніх десяти років видав понад три десятки наукових та краєзнавчих книг з історії Житомирщини та боротьби краю за своє національне та соціальне визволення, українську державність, територіальну цілісність. Голова Брусилівської районної „Просвіти” Василь Сташук уже кілька років видає альманах „Житичі”. З 1991 по 2003 роки видавалась газета „Віче, при редакції якої діяв творчий клуб „Перевесло” і було видано альманах під такою назвою. Престижної Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка удостоєні троє просвітян Житомирщини: письменники Михайло Пасічник і Василь Сташук та журналіст, голова житомирської „Просвіти” Святослав Васильчук.

„Просвіта” була і залишається передовою лінією боротьби українців за утвердження в державі рідної мови, збереження історичної пам’яті, подальшого розвитку культурних традицій жителів краю.

Література:

Васильчук С. „Просвіта” – школа національного виховання та патріотичного гарту українців / С. Васильчук // Краєзнавчий календар пам’ятних дат на 2016 рік. – Житомир,

2016. – С. 44-55.

Костриця М. Ю., Кондратюк Р. Ю. „Просвіта” в Житомирі: сторінки історії / М. Ю. Костриця, Р. Ю. Кондратюк // Українська національна ідея: історія і сучасність: Матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конференція 25-27 черв. 1997 р. – Житомир, 1997. – С. 21-23.

Тимошенко В. І. З історії „Просвіти” на Волині в 1917 – 1922 рр. / В. І. Тимошенко // Українська національна ідея: історія і сучасність: Матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конференція 25-27 черв. 1997 р. – Житомир, 1997. – С. 20-21.

Памятная книжка Волынской губернии на 1912 год. – Житомир: Изд-е Волын. губерн. стат. комитета, 1911. – 278 + 48 с.

Васильчук С. З історії Житомирського товариства [„Просвіта”] / С. Васильчук // Слово Просвіти. – 2013. – № 51/52 (26-31 груд.). – С. 7.

Васильчук С. Словом сильним! Житомирській „Просвіті” – 100 років / С. Васильчук // Житомирщина. – 2007. – 3 квіт. – С. 4.

Закулісний О. Житомирській „Просвіті” – 100 років / О. Закулісний // Меркурій. – 2007. – № 8. – С. 3.

Лук’янчук Г. Жандармське полювання на Житомирську „Просвіту” / Г. Лук’янчук // Вільне слово. – 2006. – 16-22 лютого. – С. 6.

Костриця М. Біля підвалин української державності / М. Костриця // Місто – 2007. – № 22. – С. 14. – (До 100-річчя Житомирської „Просвіти”).

Ліберда І. Примножуючи славні традиції: „Просвіти” – 130 / І. Ліберда // Житомирщина. 1998. – 26 груд. – С. 3.

„Просвіта”: Українське просвітительське товариство [створено в Житомирі 26 лют. 1907 р.] // Житомирський вісник. – 1991. – 17 трав. – С. 5. – (Енциклопедія Житомира).

1 травня

85 років від дня народження Ярмолюка Миколи Яковича, українського письменника 01.05.1932

Ярмолюк Микола Якович народився 1 травня 1932 року в с. Пустоха (зараз Прибережне) Ружинського району на Житомирщині. Підлітком майбутньому письменникові довелося побачити війну і принесені нею страждання. Трудову діяльність розпочав Микола Якович в тяжкі повоєнні роки. Закінчивши Житомирський сільськогосподарський інститут (1964) розпочав журналістську роботу в Потіївці, Баранівці, Дзержинську (зараз Романів). З 1968 року М. Ярмолюк працює редактором районної газети у Володарськ-Волинському, потім редактором Радомишльської районної газети „Зоря Полісся”.

Перше оповідання М. Ярмолюка „Сама в хаті” опублікував журнал „Дніпро” в 1968 році. Відтоді автор регулярно друкується в періодичній пресі. Вже в першій збірці оповідань „Ружі плывуть над водою” (1963) М. Ярмолюк постав перед читачем як автор вдумливий, спостережливий і своєрідний. Добре знаючий простого трудівника, якого раз і назавжди обрав предметом свого художнього дослідження, розуміє його найсокровенніші думки, вболіває, вміє знайти свіжі барви для розкриття його внутрішнього світу.

Микола Якович не без успіху пробує свої сили і у творах для дітей – „Сусіди, а між ними Василько” (1975), „Хутір Сторожа” (1999) і пригодницькій літературі – „Убивство на п’ятнадцятому кілометрі” (2008). „Чотири справи інспектора Турчина” (1978). Цей збірник повістей в 1981 році був удостоєний другої премії на республіканському конкурсі художніх творів про працівників вітчизняної міліції.

Останнім часом окремими виданнями виходили книги М. Ярмолюка: „Життя прожить, не поле перейти” (2012), „Що було, що є, що буде” (2011), „Дві любові Миколи Галяса” (2011), „Хутір Сторожа” (2010), „Дорога без початку і кінця” (2008), „Ой люди, людоньки” (2008).

Нині М. Ярмолюк живе і працює в Радомишлі. Видавав і редагував власну газету „Радомисль” (1994-2003), працював заступником редактора районної газети „Зоря Полісся”.

В 2010 році М. Ярмолюку було присуджено премію ім. І. Огієнка за книги „Ой люди, людоньки”, „Дорога без початку і кінця”, а в 2014 році книга „Дорога без початку і кінця” була удостоєна обласної премії ім. В. Земляка.

Література:

Ярмолюк М. Лише Петренко із синами: [Оповідання] / Микола Ярмолюк // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2015. – С. 133-141.

Ярмолюк М. Життя прожить, не поле перейти: в 2 кн.: вибране / Микола Ярмолюк. –

Житомир: Полісся, 2012.

Ярмолюк М. Я. Що було, що є, що буде: [публіцистичні статті] / Микола Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2011. – 646, [4] с.

Ярмолюк М. Я. Штрихи з мого життя / М. Я. Ярмолюк // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2011. – С. 298-367.

Ярмолюк М. Я. Дві любові Миколи Галяса: повість / М. Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2011. – С. 74, [4] с.: іл.

Ярмолюк М. Хутір Сторожа: [повість] / М. Ярмолюк. – Тернопіль, 2010. – 144 с.

Ярмолюк М. Я. Дорога без початку і кінця: роман. Кн. 2 / М. Я. Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2008. – 480 с.: фото.

Ярмолюк М. Я. Ой люди, людоньки... / М. Я. Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2008. – 488 с.

Ярмолюк М. Я. Убивство на п'ятнадцятому кілометрі; Слідами однієї смерті: повісті / Микола Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2008. – 308 с.

Ярмолюк М. Я. Букет лугових квітів / М. Я. Ярмолюк. – Житомир: Пасічник М. П., 2007. – 68 с. – (Бібліотека ЖОО НСПУ).

Ярмолюк М. Кого доганяв Петро Бунь?: [оповідання] / Микола Ярмолюк // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – С. 74-79.

Ярмолюк М. Я. Діти ідуть далі: роман / Микола Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2005. – 440 с.: фото.

Ярмолюк М. Я. Туга за коханням: повісті, оповідання / М. Я. Ярмолюк. – Житомир: Полісся, 2002. – 265 с.: портр.

Ярмолюк М. Господи, що ж це воно: Жінкам, юність яких випала на воєнні й повоєнні роки, а старість – на нинішні, присвячуючи / М. Ярмолюк. // Літ. Україна. – 2009. – № 20. – 28 трав. – С. 5.

Гусєва Л. Життєвими та письменницькими дорогами Миколи Ярмолюка / Л. Гусєва // Прапор. – 2013. – № 45 (11 серп.). – С. 1. – фото.

Гужва В. Йокнапатофа Миколи Ярмолюка: про роман у... повістях та про людей у селах / В. Гужва // Літ. Україна. – 2011. – № 17 (28 квіт.). – С. 10.

Ярмолюк М., прозаїк, публіцист // Сучасні письменники України: біобібліогр. довід. – Біла Церква, 2012. – С. 523.

Ярмолюк М. Я., письменник, журналіст // Житомирський національний агроєкологічний університет. – К., 2012. – С. 195.

Ярмолюк М. Я. // Довідник Житомирської обласної організації НСПУ з фрагментами історії. – Житомир, 2005. – С. 10.

Ярмолюк М. Я. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2002 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2001. – С. 38-40.

**100 років від дня народження і
40 років від дня смерті
Штуля Олега Даниловича (Штуля-Ждановича),
українського політичного та військового діяча,
борця за незалежність України
01.07.1917 – 04.11.1977**

Олег Данилович Штуль (псевдоніми „Шуляк”, „Жданович”) народився 1 липня 1917 р. у с. Лопатичі Овруцького повіту (нині Олевський район Житомирської області) в родині священнослужителя Данила Івановича Штуля. Тут, на житомирському Поліссі, пройшли роки його дитинства.

О. Штуль навчався у Крем'янецькій духовній семінарії та Варшавському університеті. Зі студентських років був активним членом українських національних організацій, займався публіцистикою, співпрацював з українськими періодичними виданнями, зокрема з „Вісником” Д. Донцова. У другій половині 1930-х рр. познайомився та підтримував дружні зв'язки з О. Телігою і Є. Маланюком. Із 1939 року О. Штуль став членом Організації українських націоналістів, перебував у складі культурної реферантури, яку очолював О. Ольжич.

У період Другої світової війни О. Штуль-Жданович був членом похідної групи ОУН А. Мельника, входив до складу редакційного колективу київського часопису „Українське Слово”, з весни 1943 р. був постійним представником мельниківської Організації при штабі військових формувань Тараса Бульби-Боровця – Української повстанської армії та Української народної революційної армії. Від імені мельниківців входив до верховного органу УНРА – Політичної Ради; Працював у редакції газети „Оборона України”. 19 листопада 1943 р. у О. Штуль-Жданович разом з Т. Бульбою-Боровцем розпочав переговори з німецькими військовими органами стосовно втілення в життя основних положень меморандуму Головної Команди УНРА. Проте німці, направивши представників делегації УНРА наприкінці листопада 1943 р. до Варшави, а згодом до Берліна, приймають рішення про їх арешт та ув'язнення до концентраційного табору Заксенхаузену. О. Штуль-Жданович і Т. Бульба-Боровець були звільнені лише у другій половині 1944 р. під час формування Українського національного комітету.

У післявоєнний період О. Штуль-Жданович активно займався громадською, політичною, видавничою і публіцистичною діяльністю. Із 1948 р. він став головним редактором друкованого органу ОУН А. Мельника газети „Українське Слово” в Парижі, паралельно очолюючи реферантуру преси й інформації Проводу українських націоналістів. Після смерті А. Мельника з листопада 1964 р. був обраний Головою ПУН. Перебував на цій посаді до самої смерті.

О. Штуль-Жданович – автор численних наукових і публіцистичних статей з

теорії та практики українського національно-визвольного руху. Протягом усього життя він „... стремів до знайдення синтези української дійсності, до реалізації здорової консолідації українського політичного, громадського і церковно-релігійного життя”.

О. Штуль-Жданович помер 4 листопада 1977 р. у Торонто. Похований у США на православному цвинтарі Баунд-Брук.

Література:

Штуль-Жданович О. Д. Ціною крові: [збірник] / О. Штуль-Жданович. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. – 592 с.

Штуль О. Ритмом життя: (Олена Теліга) / О. Штуль // Українське слово. – 2006. – 22-29 черв. – С. 13. – (Публікації з архівів).

Штуль О. // Ковальчук І. В. Нарис діяльності ОУН під проводом А. Мельника на Житомирщині у другій половині 1941 року // І. В. Ковальчук. – Житомир, 2014. – С. 169-180.

Зек Б. М. Олег Штуль у боротьбі за Україну / Б. М. Зек. – Львів; Торонто: Літопис УПА, 2013. – 110 с.: іл. (Літопис Української Повстанської Армії. Події і люди; Кн. 22).

Ковалів Ю. Тернистими шляхами Олега Штуля-Ждановича / Ю. Ковалів // ОУН: минуле і майбутнє – К., 1993. – С. 82-88.

Штуль-Жданович О. – український публіцист, журналіст, редактор (1.07.1917 – 4.11.1977), с. Лопатичі Олевського району // Романюк М. Оратаї журналістської ниви: Українські редактори, видавці, публіцисти / М. Романюк. – Л., 2002. – С. 2-4-206.

... Вже 25 років: пам'яті Олега Штуля-Ждановича // Українське слово – 2013. – № 29 (17-23 лип.). – С. 10: портр. – (Творці нації).

**80 років від дня народження
Валентина Грабовського,
українського поета, журналіста, мистецтвознавця
10.07.1937 – 24.12.2004**

Валентин Болеславович Грабовський народився 10 липня 1937 р. в с. Городне Краснокутського району на Харківщині. З 1939 року все своє життя пов'язав з Житомирщиною. Дитинство та юність пройшли в селах Вирівка та Льонівка Ємільчинського району. Там у 1954 р. закінчив Великояблунецьку середню школу, а в 1957 р. – філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту. Перейшовши в 1959 р. на журналістську роботу, згодом закінчив факультет журналістики у Києві (1980 р.). Проба журналістського пера розпочалась у Володарськ-Волинській районній газеті „Колгоспна праця”, потім у Черняхівській – „Нове життя”, а з березня 1964 р. по серпень 1986 р в обласній газеті „Радянська Житомирщина”. В останні роки життя – літературний редактор газети „Народний лікар України”. Понад 20 років очолював Житомирське літературне об'єднання ім. Б. Тена. Ініціатор створення українського-польського товариства у Житомирі. Лауреат обласних літературних премій ім. М. Шпака та ім. Лесі Українки (Українського фонду культури).

На думку відомого українського поета і літературознавця Степана Крижанівського „Житомирщина у поезіях В. Грабовського постає як якась чудова, невідкрита для чужого ока країна зі своєю історією і географією, лісами і озерами, хлібом і каменем, хмелем і самоцвітами. Поет уміє занурюватись у народне життя і видобувати звідти вічну правду і красу”. На це вказують самі назви його поетичних книг.

Ранні поезії В. Грабовського друкувались в республіканських та обласних періодичних виданнях, альманахах „Перший сніп”, „Весняні думи”, „Щасливої дороги”, в збірках поезій. Перша книга „Ключі” побачила світ у 1965 році у видавництві „Молодь”. Вона відзначалася напруженим пошуком молодого автора власних тем і власного поетичного слова. Поет проявив себе, перш за все, як громадянин і патріот, безмірно закоханий у рідний край і його природу. Одночасно він намагається осмислити красу і складність життя, розібратись у драматичних історичних процесах епохи.

Друга поетична книга В. Грабовського „Наснилась матері вишня” (1968) свідчила не тільки про творче і духовне зростання, а й показала ще одну грань його таланту – проникливий ліризм. Ця збірка проникнута любов'ю до людей, до природи, автор оспівує любов до жінки, яка в творчості поета завжди уособлює найвищу духовність, виступає символом життя.

Вихід в світ кожної нової книжки В. Грабовського ставав подією в літературному житті Житомирщини. В подальші роки виходять з друку збірки „Над Тетеревом, (1973), „Грім-дерево” (1979), „Лісові цимбали” (1982), „Поезії”

(1987), „Квітка на камені” (1988), „Передчуття” (1993), „Лесин заповіт”, „На цьому березі” (1997), в яких поет оспівує людину праці, пише про пам’ять дитинства, про біль війни, героїзм і мужність людей в боротьбі з фашизмом, про дружбу, любов, вічні цінності. За збірку „Передчуття” в 1996 р. був удостоєний премії ім. Лесі Українки.

Улюблений жанр поета – вірші-присвяти видатним діячам культури. Автор прагне збагнути художній світ тих, хто жив і творив раніше, чи у його добу, хто близький йому своїм звучанням (присвяти О. Довженку, М. Рильському, Лесі Українці, Борису Тену, Василеві Земляку, М. Максименку, В. Стусу та ін.). Хвилюють його такі постаті світової культури, як О. Пушкін, М. Лермонтов, В. Короленко, О. де Бальзак, Ю. Крашевський, Джозеф Конрад, М. Рильський.

Він володіє мовою Поліської землі, його лексика самобутня і колоритна, як акварельний мазок художника. Літературні критики завжди підкреслювали оригінальність стилю поета, тяжіння до чистої народної мови, яскраві образи його поезії: ключі-струмочки, медовиці-пчілочки, шум-ріка, грім-дерево, криниця-студениця тощо. Лексичні новоутворення збагачують ритмічний малюнок вірша.

Разом з Чорнобилем, всезагальною наростаючою тривогою, з’являються нові, різко відмінні від попередніх твори В. Грабовського. Червоною лінією через них проходить тривога за рідну землю, поліський генофонд. Одна за одною народжуються збірки „Лесин заповіт”, „Передчуття”, „На цьому березі” та інші. Новим змістом наповнюється поетичне кредо поета „Мої жита – моє життя”, бо без природи, без кринички під плотом, що заросла бур’яном – це не життя. Як ніколи загострюється відчуття єдності з природою, розуміння необхідності берегти природні, духовні і культурні надбання.

Значне місце в поетичній творчості В. Грабовського займали переклади. У списку перекладів А. Міцкевич, О. Пушкін, М. Лермонтов, Густав Олізар, білоруси – Ніл Гілевич, Максим Танк, Адам Русак, Віра Верба, з литовської – Саломея Неріс, з грузинської – Йосип Нонешвілі та інші. Вони зібрані в книзі В. Грабовського „Розмова з каменем” (2005). Гортаючи сторінки, переймаєшся відчуттям того, що спілкуєшся з живим словом справжнього поета – Словом, що розкриває глибинну, вищу суть людини, яке не знає етнічних меж, приналежності віку, статі, маєтності. Перекладаючи, автор, вірний своєму стилю, доносить до читача дух оригіналу, прокладаючи невидимі мости – від епохи до епохи, від серця до серця.

Окремо виділяється книга В. Грабовського „Творення легенд” (2004, 2008), де зібрані його статті, історичні, літературознавчі і мистецтвознавчі розвідки про видатних людей нашого краю, архітектурні пам’ятки, історичні події, вміщено вірші-присвяти окремим відомим постатям краю.

Поет пішов з життя 24 грудня 2004 року, залишивши після себе багату творчу спадщину і добру пам’ять колег і друзів, побратимів по перу. Він багато працював із творчою молоддю, відкривав і підтримував молоді таланти, багато часу віддавав громадській діяльності. Його вірші часто звучать зі сцен на

шкільних і студентських вечорах, по радіо у літературних передачах. Самобутність його поетичного таланту, гостра сучасність творчості знайде відгук у шанувальників поезії майбутніх поколінь.

Житомирщина не забуває свого Поліського Орфея. У 2001 р. на будівлі обласної державної адміністрації, де в редакції газети „Радянська Житомирщина” з 1974 по 1985 роки працював видатний поет, відкрито пам’ятну дошку. В 2006 р. Польським науковим товариством було відкрито пам’ятну дошку Валентину Грабовському на будинку по вулиці Великій Бердичівській, 36, в якому жив поет.

Література:

Грабовський В. Б. Творення легенди: красн. нотатки / Валентин Грабовський. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Житомир: Полісся, 2008. – 192 с.: фото.

Грабовський В. Б. Хорошки: книга нової та вибраної лірики / В. Б. Грабовський. – Житомир: Полісся, 2004. – 281 с.: портр.

Грабовський В. Б. Загадки житомирських картин / В. Б. Грабовський. – Житомир: Полісся, 1999. – 107 с.

У серці вдячність я проніс моєму роду і народу... / Упоряд. Р. Е. Грабовська, В. О. Орел. – Житомир: Полісся, 2008. – 160 с.: фото.

Бондарчук Л. І. Валентин Грабовський – поет із Житомира / Л. І. Бондарчук // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – кн. 1. – С. 50-58; Українська полоністика. – 2007. – № 3-4. – С. 189-201.

Пультер С. Закоханий в життя: Валентин Грабовський / С. Пультер // Волинь-Житомирщина. – 2007. – № 16. – С. 5-15.

Яценко В. Й. З маленької Вирівки / В. Й. Яценко // Твої люди Ємільчинщино. – К., 2004. – С. 98-99.

Мосьондз О. Самобутній поліський Орфей: до 75-річчя від дня народження Валентина Грабовського / О. Мосьондз // Народна армія. – 2012. – № 126 (18 лип.). – С. 7. – (Культура).

Кирик Н. Пам’яті поета-громадянина / Н. Кирик // Житомирщина. – 2010. – 7 квіт. – С. 7.

Шавловська А. Вшанували пам’ять Валентина Грабовського / А. Шавловська // Житомирщина. – 2009. – 3 берез. – С. 8.

Грабовський В. Б. // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 318-319.

Грабовський В. Б. // Житомирський державний університет імені Івана Франка. – К., 2009. – С. 189.

Грабовський В. Б. Календар знаменних і пам’ятних дат Житомирщини на 2007 рік: красн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2006. – С. 74-80.

**110 років від дня народження
Олега Ольжича (Кандиби Олега Олександровича)
21.07.1907 – 10.06.1944**

Поет і патріот, публіцист, політичний діяч, борець за волю України, учений-археолог із світовим ім'ям Олег Ольжич народився 21 липня 1907 року у Житомирі в сім'ї найвизначнішого на початку ХХ століття українського поета Олександра Кандиби, більше відомого під псевдонімом Олександр Олесь. Народився він у будинку матері Олександри Антонівни Сवादковської по вул. Велика Вільська (нині вул. Старовільська, 15). Невдовзі сім'я переїжджає до Києва. Родина Кандиб проживала у Пущі-Водиці, тут хлопчик згодом пішов до школи. У 1919 році батько Олександр Іванович Кандиба за дорученням уряду УНР виїхав за кордон з дипломатичною місією, Олег з матір'ю залишився у Пущі-Водиці.

У січні 1923 року п'ятнадцятирічний Олег з матір'ю приїжджає до Берліна, а звідти – вже всі разом, сім'єю, вони прибувають до Праги. Там, у Празі в 1924 році Олег Кандиба закінчив натуральні курси Українського громадського комітету. У грудні 1924 року він з відзнакою складає екзамени за гімназійний курс і вступає на філософський факультет Карлового університету, одночасно записується на літературно-історичний відділ Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова. Він слухає лекції відомих професорів Леоніда Білецького – з української літератури, Вадима Щербаківського – з археології. Олега Кандибу захопила археологія та історія мистецтва. Він проводить археологічні розкопки в Галицькому Поділлі, обробляє наукові дані музеїв Львова, Праги, Кракова. За наукову працю, присвячену неолітичній мальованій кераміці Галичини, одержав ступінь доктора наук (1930). У 23 роки перед молодим ученим відкрилася дорога до світової слави, до особистого добробуту. Але він обрав інший життєвий шлях.

Олег Кандиба-Ольжич залишається працювати асистентом на кафедрі археології Українського Вільного Університету. Він поєднує роботу викладача з роботою дослідника-археолога. Це зробило його першокласним спеціалістом із слов'янської археології. Вчений активно виступає на міжнародних конференціях і симпозіумах, читає лекції у Гарвардському університеті (США), успішно друкує різними мовами свої праці. В Америці разом з іншими науковцями він засновує Український науковий інститут Америки. У 1939 році у Празі за редакцією Олега Кандиби вийшов збірник наукових праць цього інституту з різних галузей науки.

У 30-ті роки до Олега Ольжича приходять і поетичне визнання. У 1935 році у Львові вийшла його збірка „Рінь”, а в 1940 році у Празі – збірка „Вежі”. Наступна збірка його поезій „Підзамча” вийшла вже після смерті у Мюнхені в 1946 році.

З другої половини 30-х років він починає займатися політичною діяльністю. Ще в 1929 році він стає членом Організації українських націоналістів, заснованої полковником Євгеном Коновальцем. ОУН Олег Кандиба називав „військом незримой поневоленої нації”. Це була політична організація народу, який не мав власної державності. Тому Олег Кандиба беззастережно і самозречено сприйняв ідеї українського націоналізму, бо вважав, що саме націоналізм згуртує українську націю, відродить українську державність. Ідея націоналізму сформувала духовний світ поета, він до кінця відстоював істину: український народ має бути повновладним господарем на своїй землі.

Цілий ряд поезій Олега Ольжича пронизує думка, що кожний свідомий українець повинен у боротьбі здобувати незалежність своєї держави. „Незнані вояки” – це борці за націю, за Україну, за її волю. Поет був одним із них. Все особисте відійшло на другий план – лишився тільки „дух одвічної стихії”.

Тому перехід Олега Ольжича від науки до політичного життя був свідомий. Він цілком присвячує себе політичній роботі, псевдонім Ольжич змінюється на Кардаш. Ідейно-теоретичні засади цієї діяльності сформував у нарисі „В авангарді героїчної боротьби”, який був уміщений у збірнику „В авангарді” (Париж). Одним із основних завдань вважав подолання комплексу провінційності і утвердження ідеї духовної суверенності в самосвідомості українців. При цьому вважав за необхідне орієнтуватися на власні сили у боротьбі за державність, а не на зовнішні фактори. „Українські землі є життєвим простором українського народу” – стало життєвим кредо Олега Ольжича.

Осінь 1941 – травень 1944 років – період роботи в підпіллі, Олег Ольжич належав до мельниківського крила українського національного руху. Він засуджував фашистську ідеологію і не вірив в „більшовицьку українізацію”. Він вірив, що більшовицька імперія впаде і треба буде відбудувувати фізично та духовно понівечену Україну. Було створено похідні групи ОУН, які після нападу фашистської Німеччини на СРСР слідом за німецькими військами вирушають на Україну для створення національного підпілля по всій Україні. В серпні 1941 року Олег Ольжич прибув з Праги до Житомира і поселився на тихій Лермонтовській вулиці в будинку № 15. Одним з перших організаційних заходів, здійснених групою Ольжича в Житомирі, було створення газети „Українське слово”. В Житомирі вийшло сімнадцять номерів газети. Продовжували її друкувати в Житомирі навіть після переїзду редакції в середині вересня до Києва.

Наприкінці 1941 року нацистський режим цілеспрямовано і відкрито починає боротьбу з українським підпіллям у Києві. Заборонялася діяльність Української національної ради, припиняють виходити „Українське слово” і „Литаври”. Здійснюються широкомасштабні облави, арешти, розстріли.

Смертельна загроза нависла і над Олегом Ольжичем, який в середині вересня перебрався з Житомира до Києва. У Києві в умовах конспірації разом з Оленою Телігою та Іваном Ірлявським керує підпільною боротьбою мельниківців проти окупантів. О. Телігу та І. Ірлявського заарештовано у лютому 1942 року, розстріляно у Бабиному Яру.

У березні 1942 року О. Кандиба залишає Київ, а наприкінці травня 1944 року він усе ж потрапляє до рук гестапо. Спочатку його відправили до Берліна, звідти – до концтабору Заксенхаузен. Утримувався у бараці особливої ізоляції. 10 червня 1944 року Олег Кандиба помер, не витримавши жорстоких катувань.

Коротким, але насиченим став життєвий шлях Олега Ольжича. Він жив за тим принципом, що не можна прагнути власного щастя і достатку в той час, коли поневолена Батьківщина. Він мав мужнє і велике серце. Він залишився в нашій історії та поезії воїном, „трагічним оптимістом”, учнем Дмитра Донцова й учителем празької поетичної школи 20-30-х років минулого століття.

Творча спадщина Олега Ольжича кількісно невелика, але значима своїм духовним зарядом, вона характеризується великим діапазоном тем і сюжетів, починаючи від доісторичних часів і закінчуючи сучасністю. Феномен цієї людини, поета і вченого слід розглядати лише у сукупності, у тісному зв'язку життя і творчості з його трагічною смертю. Сьогодні в Україні виходять книги з творами Олега Ольжича, поставлений біографічний фільм „Я камінь з Божої праці”. У Києві названо вулицю його ім'ям, встановлено меморіальну дошку на будинку, де він проживав у 1941-1942 роках. У 2007 році НБУ викарбував та ввів до обігу пам'ятну монету на честь Олега Ольжича номіналом 2 гривні. Меморіальну дошку також відкрито у Львові на будинку, де Олег Ольжича схопило гестапо.

Житомирщина не забула свого героя. У місті його іменем названо вулицю, встановлено анотаційну дошку. Іменем Олега Ольжича також названі вулиці у Новограді-Волинському та Черняхові. У червні 2007 року у Житомирі проведено Всеукраїнську науково-краєзнавчу конференцію „Проблеми українського державотворення. Історія і сучасність”, присвячену 90-річчю з часу проголошення УНР та 100-річчю від дня народження Олега Ольжича. Ім'я Олега Ольжича носить Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека.

Традиційно в Житомирі проходять спецпогашення марки на поштовому конверті, присвячені ювілеям від дня народження Олега Ольжича (1997, 2007). З 1 вересня 2008 року в Житомирському державному університеті ім. І. Франка запроваджено дві щорічні стипендії імені О. Ольжича, які надаються студентам старших курсів та молодим ученим університету за особливі успіхи у навчанні та досягнення у науково-дослідній роботі з українського літературознавства й історії.

Література:

- Ольжич О. Дух руїни: по сторінках історії / Олег Ольжич. – К.: Смолоскип, 2007. – 48 с.
- Кандиба О. О. Шпичинці. Мистецтво та знаряддя неолітичного селища / О. О. Кандиба. – Чернівці, 2004. – 156 с.: іл., мал. – (Серія „Буковинська минувщина”).
- Ольжич О. [Вірші] О. Ольжич // Поліський дивосвіт. Література рідного краю: Житомирщина: посіб.-хрестоматія у 2-х ч. Ч. 2: Художні тексти. – Житомир, 2002. – С. 338-343.
- Ольжич О. Незнаному воякові: заповідане живим / О. Ольжич. – К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1994. – 431 с. – (Дніпро; № 2-4, спец. вип.).
- Ольжич О. [Вірші] / О. Ольжич // Дніпро. – 2016. – № 4. – С. 95.

Ольжич О. „О країно! Хай нас людство судить...”: [вірші] / О. Ольжич // Українське слово. – 2016. – № 28 (13-19 лип.). – С. 10.

Ольжич О. // Видатні постаті в історії України 20 ст. Короткі біографічні нариси / В. І. Гусєв [та ін.]. – К., 2011. – С. 264-266.

О. Ольжич (Олег Олександрович Кандиба) // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 383-390.

Відейко М. Ю. Наукова спадщина Олега Ольжича / М. Відейко, С. Кот. – К.: Наш час, 2008. – 240 с.: іл. – (Невідома Україна).

Ностальгія за перемогами. Олег Ольжич // Слабошпицький М. Ф. 25 поетів української діаспори / М. Ф. Слабошпицький. – К., 2006. – С. 293-322.

„Проблеми українського державотворення: історія і сучасність”, міжнар. наук.-краєзн. конф., присвячена 100-річчю від дня народження О. Ольжича та 90-річчю Української Народної Республіки: у 2-х т. – Житомир: М. Косенко, 2007. – (Науковий збірник „Велика Волинь”; Вип. 35).

Охріменко Н. Д. Житомир – рідна земля Олега Ольжича / Н. Д. Охріменко // Поліський дивосвіт: Література рідного краю. Житомирщина: посіб.-хрестоматія у 2-х ч. Ч. 1: Критичний огляд. – Житомир, 2000. – С. 261-272.

Вшанування славетного земляка: у Житомирі відзначили 109 річницю з дня народження Олега Ольжича // Місто. – 2016. – № 28 (15 лип.). – С. 4. – (Історія).

Черкаська Г. Олег Ольжич: „Захочеш – будеш!” / Г. Черкаська // Українське слово. – 2016. – № 28 – С. 1: фото.

Колеснікова Т. Збірка „Рінь” О. Ольжича – поетичний маніфест нового покоління борців за Україну / Т. Колеснікова // Укр. мова і література в школі. – 2015. – № 5/6. – С. 49-53.

Градовський Ю. За Ольжичем полювали німці та комуністи / Ю. Градовський // Меркурій. – 2014. – № 23 (11 черв.). – С. 3: фото.

Градовський Ю. Життя, як пісня / Ю. Градовський // Житомирщина. – 2014. – № 59 (13 черв.). – С. 10: фото.

Конашевич О. В обласному центрі журі визначило кращу скульптурну пропозицію пам'ятника Олегу Ольжичу / О. Конашевич // Меркурій. – 2014. – № 45 (12 лист.). – С. 3: фото.

Пам'яті Олега Ольжича // Місто. – 2014. – № 23 (13 черв.). – С. 7: фото.

Поет української революції: у Житомирі відкрився тиждень Олега Ольжича // Ваші інтереси. – 2014. – № 27 (23 лип.). – С. 5: фото.

Черван Б. Поет національного героїзму / Б. Черван // Місто. – 2014. – № 45 (14 лист.). – С. 7

Яновська Н. Житомир – місто Ольжича / Н. Яновська // Українське слово. – 2014. – № 27 (2-8 лип.). – С. 4.: фото

З когорти великих українців: у Житомирі встановили пам'ятну дошку Олегові Ольжичу // Українське слово. – 2013. – № 36 (4-10 верес.). – С. 9: фото. – (Пам'ять).

Шпак В. Запроваджено іменні стипендії [ім. О. Ольжича студентам-старшокурсникам ЖДУ ім. І. Франка за особливі успіхи в навчанні] / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 13 (23 січ.). – С. 9. – (Освіта).

Ольжич О. // Оліфіренко С. М. Універсальний словник-довідник / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко. – Донецьк, 2008. – С. 260-261.

Ольжич О. // Календар знаменних дат і пам'ятних дат Житомирщини на 2007 рік: краєзн. бібліогр. покажчик – Житомир, 2006. – С. 81-93.

6 серпня

**75 років від дня народження
Федотюка Петра Кузьмича,
українського письменника
06.08.1942 – 07.08.2002**

Дитинство і юність Петра Кузьмича Федотюка пройшли на Поліссі. Народився він 6 серпня 1942 року в с. Літки Лугинського району на Житомирщині в родині службовця. Краса поліської природи, неповторні краєвиди назавжди заронилися в юнакове серце і відгукнулися в його творчості.

Учився спочатку в Літківській семирічці, потім в лугинській середній школі. Тоді ж у районній газеті „Радянська перемога” було надруковано кілька його віршів.

Після школи юнака звабила романтика мандрів. Працював на спорудженні доменної печі у Жданові (нині Маріуполь), целюлозно-картонному комбінаті в Астрахані, побував у геодезичній експедиції в Каракумах, трудився на цілині. П. Федотюк, перш ніж започаткувати свою літературну працю, пройшов чималий трудовий шлях. Усе побачене глибоко осмислив і перевтілював у художніх образах.

Закінчивши у 1971 році журналістський факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка, П. Федотюк працював журналістом у ряді районних та обласних газет на Житомирщині, на радіо, в журналі „Людина і світ”.

Автор більше двох десятків книг прози та поезії, сотень нарисів, публіцистичних статей, студій про мову. Видав дві збірки сатири і гумору „Нічого робити” (1994) та „Якби мені грошей” (2000). Представляв Україну в збірнику сатири країн Центральної та Східної Європи „Кінь, що розмовляє по по-польськи”, який вийшов у голландському місті Утрехті. Лауреат Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка (2003) за етюди про рідне слово „Добродії та лихочвори” та міжнародної премії ім. Алеко Костянтинова (1982, Болгарія), член національної спілки письменників України.

Окремими виданнями виходили книги „Гуси далекого берега” (1972), „Сонце над барханами” (1976), „Кар’єр” (1981), „Ловець птичьих голосов” (1983), „Вікнами до сонця” (1986), „На грішній землі” (1989), „Петрів хрест” (1991), „Зелена шибениця” (1993), „Нічого робити” (1993), „Якби мені трохи грошей” (2000), „Добродії та лихочвори: етюди про рідну мову” (2005) та інші.

У творчій манері письменника є одна досить примітна риса: він умів в невеличкому творі змалювати людську долю. Кожною новою книгою Петро Федотюк прагнув дедалі глибше проникати в людські характери. Він веде читача у світ романтики, шукає корені добра і зла, людської краси і жорстокості.

Помер письменник 7 серпня 2002 р. Похований в рідних Літках на Лугинщині.

Література:

- Федотюк П. К. Добродії та лихочвори: Етюди про мову (з редакторських записників) / П. К. Федотюк. – К.: Просвіта, 2005. – 288 с.
- Федотюк П. К. Якби мені трохи грошей: гуморески, пародії / П. К. Федотюк. – К.: Молодь, 2000. – 64 с.
- Федотюк П. Час волі: роман / П. Федотюк // Вітчизна. – 2008. – № 11/12. – С. 24-119.
- Федотюк П. К. Чотири новели / П. К. Федотюк // Вітчизна. – 2007. – № 5/6 (трав.-черв.). – С. 75-91.
- Федотюк П. К. Жити, щоб жити / П. К. Федотюк // Дніпро. – 2007. – № 9/10 (верес.-жовт.). – С. 73-101.
- ***
- Матеуш В. О. Письменник і патріот Петро Федотюк: [спогади, роздуми, дослідження] / Віталій Матеуш. – Хмельницький: Вид-во Алли Цюпак, 2008. – 51 с.: портр., іл.
- Сульська З. В. На поклик вищої зорі // Ними пишається Лугинщина: присвячується 100-річчю Лугин / З. В. Сульська. – Коростень, 2005. – С. 107-109.
- Федотюк П. К. // Літературна Житомирщина: біобібліогр. довід. / В. Шинкарук. – Житомир, 1993. – С. 67, 71.
- Федотюк П. К. Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2002 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2001. – С. 49-50.

**70 років від дня народження
Матвієнко Ніни Митрофанівни,
відомої української співачки
10.10.1947**

Ніна Матвієнко народилась в с. Неділище Ємільчинського району. Була п'ятою з одинадцяти дітей Антоніни Ільківни та Митрофана Устимовича Матвієнків.

Після закінчення восьмирічної Потіївської школи-інтернату Ніна навчалася у Коростенській школі-інтернаті, потім працювала кранівницею на коростенському заводі „Хіммаш”.

Співати почала з дитинства. Любов до пісні отримала від матері, яка була найкращою співачкою в селі. Ніна співала у хорі Коростенської школи-інтернату і на заводі хімічного машинобудування.

Після закінчення у 1968 році вокальної студії при Державному заслуженому академічному народному хорі ім. Г. Верьовки Ніна Матвієнко стає його солісткою. Там її талант було помічено і оцінено. Саме тут і відбулося її професійне становлення, поступове і яскраве сходження до вершин творчої майстерності і слави. В її репертуарі – українські народні пісні, пісні сучасних українських композиторів. З колективом українського народного хору ім. Г. Верьовки співачка гастролювала в Мексиці, Канаді, Польщі, Фінляндії, Чехословаччині.

З 1968 року Ніна Матвієнко виступає у складі вокального тріо акапельного співу „Золоті ключі”, а в 1998 році стає солісткою камерного оркестру „Київська камерата”. Відтоді розпочинається новий період у творчій долі Ніни Матвієнко – дивний виразний характер фольклорного співу співачки поєднується з академічним стилем „Камерати”, тим самим розширюючи художній репертуар концертної практики колективу. Також плідно вона працює з ансамблями „Мрія”, „Березень”, „Кобза”, хорами „Дударик” та „Хрещатик”, капелою ім. А. Ревуцького.

1978 року за великий внесок у розвиток українського мистецтва і за активну культурно-творчу діяльність Ніні Матвієнко присвоєно звання заслуженої артистки України. А вже в 1985 році вона стає народною артисткою України.

Ніні Матвієнко присуджено Національну премію імені Тараса Шевченка (1988), співачка нагороджена орденом Миколи Чудотворця (1996), орденом княгині Ольги 3 ступеня (1997), званням Героя України (2006). У 2016 році їй було присвоєно звання „Почесний громадянин Києва”.

Звісно, що за всім цим стоїть щоденна важка наполеглива праця – тисячі концертів, зустрічей, творчих вечорів, гастролей по країні і зарубіжжю.

Окрім яскравого співочого таланту Ніна Матвієнко має талант драматичної актриси. Вона грала в художніх картинах, знімалася у документальних фільмах,

брала участь у телевізійних виставах „Маруся Чурай”, „Катерина Білокур”, озвучила піснями науково-популярні та хроніко-документальні фільми. В її творчому доробку також участь в радіоспектаклях „Лісова пісня”, „Князь Святослав” та інших. В 1995 році артистка зіграла 16 вистав з американським театром La Mama E. T. C. (Нью-Йорк, США). 1997 року разом із японським танцівником Тадаші Ендо та режисером С. Проскуренком Ніна Матвієнко створила музичну виставу „Під сонцем”, яка стала визначною подією в культурно-мистецькому житті.

Є ще одна дивовижна грань творчого обдарування Ніни Матвієнко – її закоханість у літературу, в українське слово. 1975 року вона заочно закінчила філологічний факультет Київського університету імені Т. Шевченка. Активно займається літературною творчістю, написала історію народного хору ім. Г. Верьовки, надрукувала кілька власних віршів, оповідань, есе. Її твори періодично з’являються на сторінках таких часописів, як „Україна”, „Дзвін”, „Жіночий світ” та інших. Найбільшим літературним надбанням співачки стала її біографічна книга „Ой виору нивку широкою”, яка вийшла в 2003 році у видавництві Українського центру народної культури „Музей Івана Гончара”. У книзі подано пісенно-музичний матеріал із власного репертуару. У 2004 році вийшла книга спогадів Ніни Матвієнко „Уже так не буде, як є”.

Співачка не забуває рідну Житомирщину: виступає з концертами в обласному муздрамтеатрі, бере участь у Всеукраїнському святі „Лесині джерела”. У 2014 році Ніна Матвієнко брала участь у благодійному концерті разом із колективом академічної хорової капели „Орея” і отримала відзнаку „Честь і слава Житомирщини”.

Література:

Матвієнко Н. „У нас співало все село”: (розмова з народною артисткою України Н. Матвієнко) / Н. Матвієнко; вів розмову А. Щегельський // *Культура і життя*. – 2013. – № 48 (29 лист.). – С. 17. – (Гість редакції).

Матвієнко Н. Ніна Матвієнко: „Читати – це значить жити, бути співзвучним з небом і землею”: [розмова з народною артисткою України Н. М. Матвієнко] / Н. Матвієнко, вела розмову Н. Гай // *Друг читача*. – 2010. – № 13. – С. 7. – (Непересічний читач).

Матвієнко Н. „Бог дарує людині по силі її”: [інтерв’ю з народною артисткою України Ніною Матвієнко] / Н. Матвієнко, вела інтерв’ю Г. Кривенко // *Молодь України*. – 2007. – № 176 (20-24 груд.). – С. 1, 22, 23. – (Постаті).

Матвієнко Н. Ніна Матвієнко: „Тарас Шевченко в моєму житті” / Н. Матвієнко, подав І. Пасенко // *Рідна школа*. – 2006. – Ч. 1 (трав). – С. 27.

Шинкарук В. Голосом цієї жінки співає і плаче вся Україна / В. Шинкарук // *Аз-Буки: літ.-мистецькі студії*. – Житомир, 2015. – С. 225-231.

Яценко В. Матвієнко Ніна / В. Яценко // *Гордість Ємільчинського району: документальні нариси про Героїв Радянського Союзу, Соціалістичної праці, повних кавалерів орденів Слави*. – Новоград-Волинський, 2012. – С. 36-37.

Грабовський В. Пісня лине за океан / В. Грабовський // *Творення легенди: краєзн. нотатки*. – Житомир, 2008. С. 131.

Матвієнко Н. // *Сто знаменитих жінок України* / В. Складенко [и др.]. – Х., 2006. –

С. 291-296. – (Сто знаменитых).

Матвієнко Н. // Українки в історії. – К., 2004. – С. 301-305.

Яценко В. Й. Народна артистка [Ніна Матвієнко] / В. Й. Яценко // Твої люди, Ємільчинщина. – К., 2004. – С. 88.

Ніна Матвієнко – честь і слава Житомирщини // Эхо. – 2014. – № 3 (16-22 янв.). – С. 24: фото.

Дацюк Г. Слова Григорія Сковороди, музика народна: золотий голос України Ніна Матвієнко доповнює своє звичне амплуа записом барокових композицій / Г. Дацюк // Україна молода. – 2012. – № 16 (1 лют.). – С. 12: фото.

Євтушенко О. Ніна Матвієнко – голос українського народу / О. Євтушенко // Молодь України. – 2011. – № 31 (29 квіт.). – С. 7: фото.

Рижкова Л. Свобода Ніни Матвієнко / Л. Рижкова // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 33 (20 лют.). С. 9: фото. – (Культура).

Матвієнко Н. // Жінки України: біогр. енциклоп. словник. – К., 2001. – С. 279.

23 листопада

60 років від дня народження Цимбалюка Григорія Миколайовича, українського письменника 23.11.1957

Григорій Цимбалюк народився 23 листопада 1957 року у селі Вірля Баранівського району Житомирської області в багатодітній родині. Після закінчення восьмирічки навчався у Миколаївському професійно-технічному училищі № 12, де здобув фах суднового електромонтажника. Упродовж 1976-1979 років проходив військову службу на кораблях Військово-морського флоту, за плечима дві бойові служби в Середземному морі й Атлантичному океані. Згодом був матросом і стерновим на риболовецьких суднах Калінінградської бази тралового флоту. У 1983-1984 роках працював на Півночі, в Тюменській області.

Повернувшись на батьківщину, Григорій Цимбалюк вступив до Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (тепер Житомирський державний університет ім. І. Франка) на філологічний факультет, який закінчив 1989 року. Рік працював вихователем у школі-інтернаті № 3 м. Житомира, згодом був кореспондентом міської газети „Вільне слово”, а від 1992 року займався підприємницькою діяльністю, заснувавши кілька приватних структур. Від 1996 року – провідний інженер державного підприємства „Житомирський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації”, який є територіальним органом Держспоживстандарту України. Нині – начальник науково-методичного відділу цього підприємства.

Від середини 90-х років Григорій Цимбалюк присвятив себе прозі. Має численні публікації в різноманітних вітчизняних антологіях, літературних журналах і газетах. Зокрема, його новели друкувалися у таких виданнях, як „Квіти в темній кімнаті”, „Вечеря на дванадцять персон”, а також на сторінках „Кур’єра Кривбасу”. 2003 року окремим виданням вийшла книга Г. Цимбалюка „Ціна печалі”, 2007 року – щоденниковий роман „Прелюдія фіналу”, 2008 року – „Канчук для баніта”. Останніми роками вийшли „Рокада (прифронтна лінія життя)” (2016), „Жорства” (2015), роман „Сага про камінь” (2014).

Попри те, що життя Григорія Цимбалюка нагадує пригодницький роман, домінантним у його творах є не авантюрний елемент, а психологічний. Колега по перу Володимир Даниленко так характеризує прозу Григорія Цимбалюка: „Характерною ознакою його творчості є обсервація людської поведінки в її крайніх проявах. Герої письменника – це люди, що втратили сенс свого життя: безпритульні, надірвані життям, відірвані від своєї батьківщини совки. Вони в пошуках віри у своє призначення, яку так і не знаходять. Художній світогляд письменника трагічний...”

Григорій Цимбалюк – упорядник і головний редактор альманаху „Житомирський феномен” – 2008, „Житомирський прорив”, також редагує журнал „Сві-

тло спілкування”. Член Національної спілки письменників України. Учасник АТО. Наснагу працювати й творити Григорій Цимбалюк черпає у спілкуванні з дітьми, яких вважає своїми найдовіршенішими творами. В 2015 році письменнику було присуджено Всеукраїнську премію ім. І. Огієнка, а у 2016 році – обласну літературно-мистецьку премію ім. Лесі Українки.

Література:

Цимбалюк Г. М. Рокада (прифронтна лінія життя): воєнна проза / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Євенок О. О., 2016. – 158 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Жорства. Побіжні замітки на полях життя / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Євенок О. О., 2015. – 366 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Сага про камінь: роман / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2014. – 381 с.: портр.

Цимбалюк Г. М. Проща: [зібране] / Г. М. Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2012. – 366 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Іпостасі: зібране / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2011. – 238 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Акорд: ескізи, нариси, новели, оповідання / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2009. – 236 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Канчук для баніта / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2008. – 439 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Прелюдія фіналу: сповідь-хроніка: у 2-х ч. / Г. М. Цимбалюк. – Житомир: Косенко, 2007. – 156 с.: іл., фото.

Цимбалюк Г. М. Ціна печалі: новели, оповідання / Г. М. Цимбалюк. – Житомир: М. Косенко, 2003. – 214 с. – (Бібліотека журналу „Авжеж”; ч. 32).

Цимбалюк Г. Щастя тобі: [оповідання] / Г. Цимбалюк // Світло спілкування. – 2015. – № 19. – С. 13-16.

Цимбалюк Г. Висока проба справжності: кілька шрихів до непарадного портрету митця [художниці О. Славової (Гузенко)] / Г. Цимбалюк // Світло спілкування. – 2015. – № 19. – С. 19-20: фото.

Цимбалюк Г. Оповідання / Г. Цимбалюк // Тет-а-Тетерів: літ. альманах – Житомир, 2007. – С. 127-143.

Цимбалюк Г. Туга: [оповідання] / Г. Цимбалюк // Квіти в темній кімнаті: сучасна українська новела: найяскравіші зразки української новелістики за останні п'ятнадцять років. – К., 1997. – С. 390-396.

Цимбалюк Г. Холодний ноктюрн [оповідання] / Г. Цимбалюк // Вечеря на дванадцять персон [антологія]. – К., 1997. – С. 144-150.

Цимбалюк Г. Григорій Цимбалюк: „Моє найсильніше враження – те, що я залишився живим”: [розмова з письменником Г. Цимбалюком] / Г. Цимбалюк; вела розмову М. Хіміч // Українська літературна газета. – 2015. – № 4 (27 лют.). – С. 4, 5: фото.

Цимбалюк Г. „Для мене все головне”: [розмова з письменником Г. Цимбалюком] / Г. Цимбалюк; вів розмову С. Черевко // Українська літературна газета. – 2011. – № 4 (25 лют.). – С. 6, 7. – (Віч-на-віч).

Кавун Г. Житомирський письменник [Г. Цимбалюк] про службу в зоні АТО / Г. Кавун // Вечірній Коростень. – 2015. – № 7 (21 лют.). – С. 1, 2 фото.

Старовойт І. Художня проза Г. М. Цимбалюка: проблематика та художні особливості (на прикладі збірки „Ціна печалі”) / І. Старовойт // Полілог: наук.-публіц. студ.-вик. зб. – 2014. – № 1. С. 103-108.

[Цимбалюк Г. М.] // Махорін Г. Баранівський край: історія і сьогодення / Г. Махорін. – Житомир, 2012. – С. 162.

Григорій Цимбалюк // Лецкін М. Життя сконцентрована суть: (письменницька палітра Житомирщини) / Г. Лецкін. – Житомир, 2011. – С. 55-66.

Цимбалюк Г. М. // Житомирський державний університет імені Івана Франка. – К., 2009. – С. 176.

Лецкін М. Жевриво одвічного неспокою, або нагорода за не приниження (Спідня білизна душі Григорія Цимбалюка) / М. Лецкін // Відклик вічного неспокою. – Житомир, 2003. – С. 65-85.

Цимбалюк Г. М. // Сучасні письменники України: біобібліогр. довід. – Біла Церква, 2012. – С. 476.

Цимбалюк Г. М. // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 254-262.

**120 років від дня народження
Бориса Тена (Хомичевського Миколи Васильовича),
видатного українського поета і перекладача
09.12.1897 – 12.03.1983**

Борис Тен (літературний псевдонім Хомичевського Миколи Васильовича) – видатний український поет, перекладач, мистецтвознавець, педагог, лауреат премії ім. М. Рильського.

Творчий діапазон літературних, музичних та загальнокультурних інтересів Бориса Тена був надзвичайно широкий, він охоплює велику кількість художніх перекладів з античних та сучасних мов, оперних лібрето та інших вокальних творів, власних поезій, літературознавчих та мистецтвознавчих робіт. Найбільш відомий Борис Тен як автор блискучих художніх перекладів із давньогрецької на українську мову безсмертних „Одісеї” та „Ліади” Гомера.

Борис Тен (М. В. Хомичевський) народився 9 грудня 1897 року в старовинному селі Дермані на Волині. У цьому селі, яке згадується в історичних актах ще 1497 року, на початку XVII століття почала діяти перша в Україні сільська друкарня. З Дерманським монастирем пов’язані імена першодрукаря Івана Федорова, українського друкаря Івана Тростянецького, автора „Граматики словенської” Мелентія Смотрицького. Корені духовного росту Бориса Тена сягають в глибину його рідного села. Як знавець багатьох мов, як особливий тип з гуманітарною всебічністю, він сформувався на своїй „малій” батьківщині. Педагогічні здібності були успадковані від батьків-педагогів і бабусі Ольги Іваницької.

До Житомира родина Хомичевських переїхала з початком Першої світової війни. Молодий М. Хомичевський працює у Житомирі статистом, у 1922 році закінчує гуманітарний факультет Волинського інституту народної освіти, працює вчителем української мови у 15-й трудовій школі м. Житомира. Саме в цей час Борис Тен разом з другом Євгеном Кудрицьким перекладає „Діалоги” Платона. У 1923 році з’являється і перша публікація – у журналі „Червоний шлях” (№ 6-7) надруковано вірш „Роззуюсь на яру траву”.

З 1924 року Борис Тен живе у Києві, працює у видавництвах „Сяйво”, „Книгоспілка”, Державному видавництві України. У Києві він знайомиться з лідером так званих неокласиків і перекладачем латинської поезії, неперевершеним майстром сонета Миколою Зеровим, з відомим вже на той час Максимом Рильським, з академіком Олександром Білецьким. Він включається у роботу, яку проводили тоді М. Рильський та композитор Д. Ревуцький, над створенням українських перекладів до пісень західноєвропейських та російських композиторів. Знайомство та співдружність з молодими, але вже відомими київськими літераторами відіграли значну роль у формуванні творчого світогляду Бориса Тена.

У 20-ті роки, перебуваючи у Житомирі та Києві, Микола Васильович мав

зв'язки з Українською Автокефальною Православною Церквою. Більше того, у Житомирі він був протоієреєм, а у Києві – протодияконом Петропавлівської церкви (ця церква не збереглася). Саме з цієї причини Борис Тен з 1930 по 1936 рік перебуває на Далекому Сході у таборах та засланні.

Повернувшись, працює у Київському пересувному театрі, у Калінінському обласному будинку народної творчості. Повертається до перекладів, найголовнішим з яких став „Прометей закутий” (1938).

З початком Великої Вітчизняної війни Борис Тен йде на фронт, де потрапляє в полон – у Новгород-Сіверський табір для полонених, потім – у Німеччину. Тільки у 1946 році М. Хомичевський повертається до Житомира, з яким з того часу пов'язане усе його подальше життя.

Борис Тен очолював обласне літературне об'єднання та об'єднання самодіяльних композиторів Житомирщини, працював у місцевих закладах освіти та культури, викладав латинську мову та вів курс музичного виховання у Житомирському педагогічному інституті, музичному училищі, училищі культури. Упорядковував збірники творів місцевих авторів, видав „Посібник для керівників самодіяльного хору”, писав музику до вистав, був організатором та керівником народного хору „Льонок”. І перекладав з багатьох мов. Борис Тен подарував українському читачеві переклади творів Гомера, Есхіла, Арістофана, Арістотеля, Шиллера, Міцкевича, Гете, Шекспіра та багатьох інших класиків світової літератури. Був членом Спілки письменників України з 1957 року.

„Одісея” у перекладі Бориса Тена видавалася у 1963 та 1968 роках, „Іліада” – у 1978 році. У 1982 році вийшов збірник перекладів античних творів „Давньогрецька трагедія”. За переклади „Одісеї” та „Іліади” Борис Тен був удостоєний премії ім. М. Рильського (1959). Сам автор вважав переклади творів Гомера основною справою свого життя.

Єдиний збірник власних поезій Бориса Тена „Зоряні сади” вийшов із друку, коли авторові пішов уже восьмий десяток, у 1970 році.

Борис Тен помер 12 березня 1983 року.

На будинку, у якому проживав майстер, встановлено барельєф видатного земляка і тепер вулиця носить його ім'я. Ім'я видатного земляка носять вулиці у Здолбунові, Рівному, Львові, в селі Зарічани (Житомирського району). З 1987 року у Рівному присуджується літературно-мистецька премія ім. Бориса Тена. Також у Рівненському державному інституті культури присуджується персональна премія ім. Бориса Тена. У 2010 році Житомирська обласна організація Спілки письменників України також заснувала премію імені видатного земляка. За час існування премії лауреатами стали відомі на Житомирщині та за її межами особистості: І. Сльота, А. Сірик, В. Врублевський, П. Білоус, М. Сич, М. Пасічник, В. Головецький, В. Косенко, В. Єремєєв. У Житомирському екологічному лицейі № 24 відкрито літературно-меморіальний музей Бориса Тена. В Житомирському літературному музеї оформлено кімнату-музей Бориса Тена.

Вшановуючи пам'ять, оцінюючи багаторічну і плідну діяльність Бориса

Тена, Дмитро Павличко сказав: „Борис Тен – невмирущий, він завжди буде прикладом творця, який вміщає в собі світи багатьох літератур...”. Осягаючи багатющу перекладацьку і самобутню спадщину митця, сучасники називають ім'я великого житомирця в когорті найвидатніших майстрів нашої літератури.

Література:

Тен Б. Скороминущих років буревій. Літературна спадщина. Спогади про Бориса Тена. Документи / Борис Тен. – Рівне: Азалія, 1998. – 127 с.: фото. – (Реабілітовані історією).

Тен Б. Таємна сповідь: поезії: до 100-річчя з дня народження поета / Борис Тен. – Житомир: Житомир, 1997. – 68 с.

Тен Б. Зоряні сади: Сонети / Борис Тен. – К.: Рад. письменник, 1970. – 103 с.

Гомер. Іліада: [поема] / Гомер; пер. із старогрецької Бориса Тена. – Х.: Фоліо, 2006. – 414 с. – (Бібліотека світової літератури).

Гомер. Одісея / Гомер; пер. із старогрецької Б. Тена. – Х.: Фоліо, 2004. – 574 с. – (Бібліотека світової літератури).

Шевчук А. Поруч з Гомером // Житомирські етюди / А. Шевчук. – Житомир, 2013. – С. 600-620.

[Борис Тен] // Рожко В. Новітні мученики святого українського православ'я на історичній Волині (XX ст.): [іст.-краєзн. нарис] / В. Рожко. – Луцьк, 2010. – С. 50-57.

Рожко В. Є. „Білі плями” в життєписі Бориса Тена // Актуальні питання культурології: альманах / В. Рожко. – Рівне, 2010. – С. 121-124.

Костриця М. М. Гомер ХХ століття // Житомирщина туристична: краєзн. нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця – Житомир, 2009. – С. 281-285.

Єремєєв В. В. Священик, поет, перекладач // Реабілітовані історією: Кн. 1. / В. В. Єремєєв. – Житомир, 2006. – С. 208-221.

Концевич Є. „Щедротний паросток могутнього коріння...”: [спогади про Бориса Тена] / Є. Концевич // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 28-46: фото.

Лесяк В. Ф. На сторожі пам'яті: [літературний музей Бориса Тена Житомирського ліцею № 24] / В. Ф. Лесяк // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 49.

Ленець К. Дещо із спогадів... [про Б. Тена] (друкується вперше) / К. Ленець // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 47-48.

Світло Житомира. Борис Тен // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 27.

Косенко В. Його зоряні академії / В. Косенко // Волинь-Житомирщина: іст.-філол. збірник з регіональних проблем. – 2000. – № 4. – С. 43-46.

Фінкельштейн Л. Мій Борис Тен / Л. Фінкельштейн // Волинь-Житомирщина: іст.-філолог. збірник з регіональних проблем. – 2000. – № 4. – С. 47-53.

Премія імені Бориса Тена: названо перших лауреатів // Житомирщина. – 2010. – 25 груд. „До нього озивалася душа Гомера...” // Народний лікар України. – 2008. – № 1 (січ.). – С. 8.

Шульга О. Дерманські крила / О. Шульга // Слово Просвіти. – 2008. – С. 11: фото.

Бондарчук Л. Міст у вічність / Л. Бондарчук // Літ. Україна. – 2007. – № 49. – 20 груд. – С. 8.

Кавун О. З Гомером на ти [поет, перекладач Борис Тен] / О. Кавун // Голос України. – 2007. – № 230 (8 груд.). – С. 8. – (Календар).

Крالیук П. Символ української непожитності / П. Крالیук // День. – 2007. – № 229/230 (28 груд.). – С. 12. – (Україна Incognita).

Борис Тен // Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: тем. словник / М. В.

Кордон, В. І. Муляр. – Житомир, 2003. – С. 412.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) // Письменники Житомирщини: Кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 403-406.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський), поет, перекладач, композитор // Житомирський державний університет імені Івана Франка: [Ювілейне вид. до 90-річчя ЖДУ ім. І. Франка]. – К., 2009. – С. 188.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2007 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2006. – С. 98-108.